

**„Programy Operacyjne UE jako instrumenty
wsparcia innowacji w rybactwie - przegląd
najważniejszych osiągnięć”**

Kształtowanie oferty edukacyjnej dla sektora rybackiego

Jerzy Śliwiński

Samodzielny Zakład Ichtiologii, Rybactwa i Biotechnologii

Akwakultury SGGW w Warszawie

Ustroń - Gołysz, 15 – 16 września 2016 roku

Warsztaty szkoleniowe

„DOSKONALENIE TRANSFERU INFORMACJI I WIEDZY MIĘDZY NAUKĄ A PRAKTYKĄ RYBACKĄ”

organizowane przez Zakład Ichtiologii i Gospodarki Rybackiej PAN w Gołyszach oraz Wydział Nauk o Środowisku Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

w ramach projektu 7th PR UE TRAF00N (Traditional Food Network to Improve the Transfer of Knowledge for Innovation)

Pojęcie oferty edukacyjnej

Czynniki kształtujące ofertę edukacyjną w rybactwie

Stan oferty edukacyjnej w rybactwie

Zmiany – kierunki i możliwości

Czym jest oferta edukacyjna ?

Oferta edukacyjna może być „suchą” informacją o :

- wykazie szkół,
- kryteriach i zasadach rekrutacji,
- programach nauczania,
- uzyskiwaniu świadectw i dyplomów,
- możliwości dalszego kształcenia,
- w przypadku osób dorosłych również
możliwości i perspektywach zatrudnienia.

W innym ujęciu...

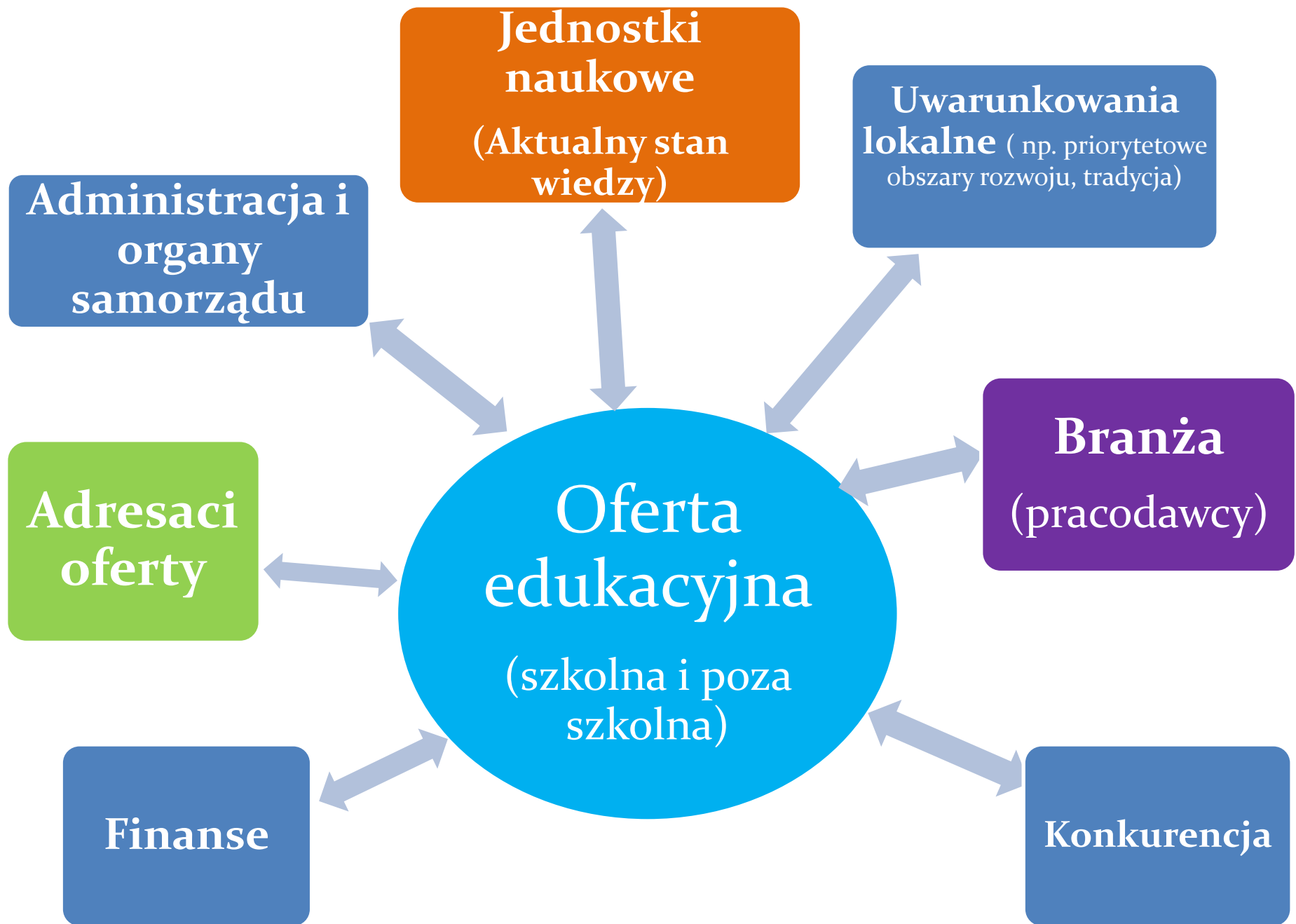
Oferta edukacyjna jest **produktem**, który pod postacią zróżnicowanych form kształcenia kierowana jest zarówno do młodzieży, jak i osób dorosłych.

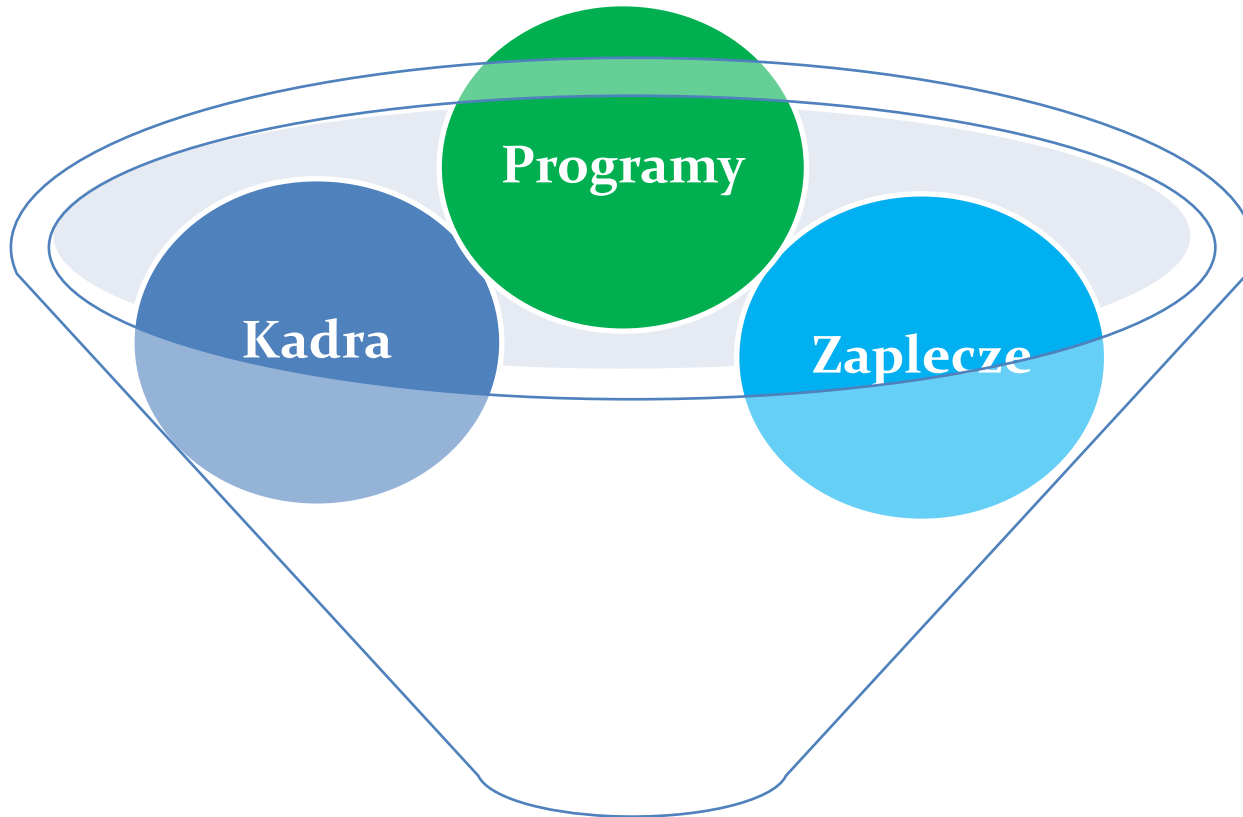
Powinna uwzględniać:

- aktualne zapotrzebowanie interesariuszy
- potrzeby rynku pracy.

Czynniki kształtujące ofertę edukacyjną

Jakość oferty edukacyjnej !!!

Oferta edukacyjna w rybactwie

1. Szkolnictwo rybackie na poziomie średnim i wyższym

2. Zróżnicowane formy edukacji pozaszkolnej, sformalizowane lub nieformalne

Kto może być adresatem „rybackiej” oferty edukacyjnej ?

- Kandydaci do zawodu rybackiego (szkoły średnie i wyższe)
- Zatrudnieni w rybactwie (bez wykształcenia rybackiego, bądź posiadający to wykształcenie)
- Podmioty związane z obszarem rybactwa (administracja , agencje, samorządy, firmy oferujące produkty dla branży, firmy korzystające z produktów rybactwa)
- Inne np. turystyka, organizacje pożytku społecznego, media, społeczność lokalna

Szkolnictwo rybackie

Obraz szkolnictwa rybackiego w Polsce nie odbiega zasadniczo od sytuacji obserwowanej w całej edukacji rolniczej.

Jej podstawową bolączką jest mały i corocznie malejący nabór kandydatów.

Nieubłagana demografia

Według prognozy demograficznej dla Polski:

W roku 2011 było w kraju **3,2 mln**
osób w wieku 19 – 24 lat

W roku 2020 będzie **2,3 mln !**

W roku 2025 będzie **2,0 mln !**

Jedynie 4% rodziców chciałoby dla któregoś ze swoich dzieci zawodu związanego z rolnictwem bądź ochroną środowiska.

Niżej w tym zestawieniu znalazły się tylko takie profesje jak: **polityk, naukowiec oraz zawody związane ze sportem** [CBOS, 2009)

Obraz szkolnictwa rybackiego

Szkolnictwo średnie

Od roku 2012 **nikt** nie przystąpił do egzaminu w zawodzie technik rybactwa śródlądowego (CKE 2015)

Pierwsi potencjalni absolwenci pojawią się prawdopodobnie za kilka lat (szkoły w Miliczu i Sierakowie).

Szkolnictwo wyższe

W 2011 roku, łącznie na studia kierunków rolniczych, leśnych i rybackich przyjęto

o 36% mniej studentów niż w roku 2007

Był to największy spadek wśród wszystkich kierunków studiów w Polsce !

Szkolnictwo wyższe

Liczba studentów na kierunku „Rybacko” w
Polsce

w 2014 r. - **156** osób (w tym na studiach II – go
stopnia 25 osób)

Na I roku studiowało **59** osób

Na kierunkach rolniczych studiowało **73491** osób

Według GUS, 2015

Przyczyny

Edukacyjna oferta w zakresie
szkolnictwa rybackiego przegrywa walkę
na rynku

W roku 1990 w Polsce - **100 szkół**
wyższych

Rok 2005 - 500 uczelni !

Brak naboru wynika z pewnością ze zjawiska ogólnego odwrotu młodzieży od kształcenia zawodowego, również na uczelniach.

Istotną rolę odgrywa ponadto społeczny wizerunek zawodu rybackiego jako trudnego, gdzie brak perspektyw zatrudnienia ze względu na niewielkie zapotrzebowanie na wykształcone kadry, co jest wypadkową takich czynników jak:

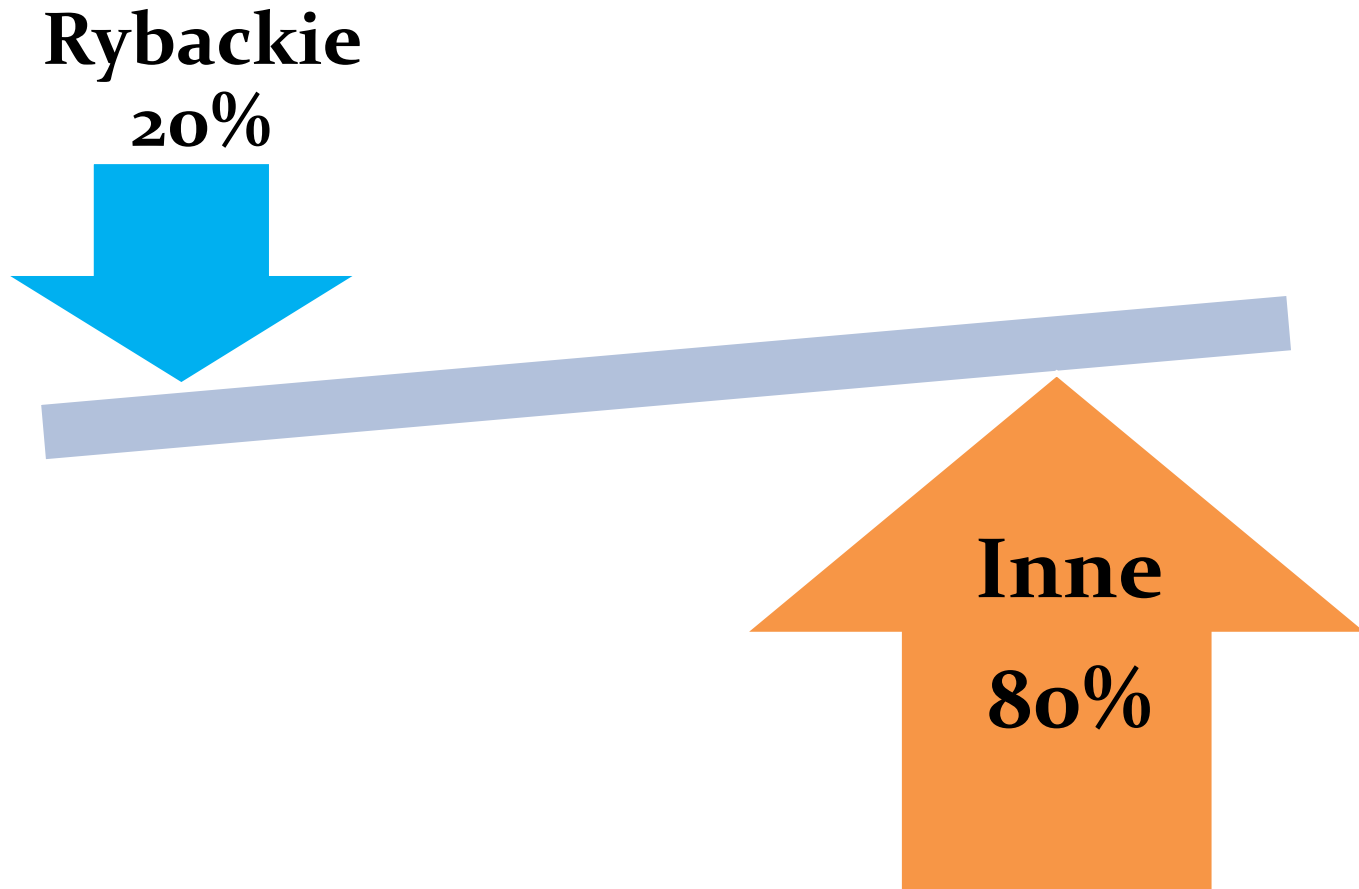
- przekształcenia własnościowe w sektorze
- niszowość branży (liczba zatrudnionych)
- nie najlepsza kondycja branży i potrzeba oszczędności

Zapotrzebowanie na nowych
wykształconych rybaków będzie szybko
wzrastać ? (Źródło: badanie ankietowe „Strategia Karp 2020”, 2013)

- **W grupie kierowniczej zaledwie 6% osób było poniżej 25 roku życia, 45% mieściło się w kategorii 25 – 49 lat, a 49% powyżej 50 roku życia. Wśród zatrudnionych było to odpowiednio 8%, 57%, 35%.**
- Stąd wniosek, że w najbliższej perspektywie czasowej nie należy spodziewać się dużego zapotrzebowania na kadry a oferta edukacyjna powinna to uwzględniać

Profil wykształcenia osób zatrudnionych w gospodarce stawowej

(Źródło: badanie ankietowe „Strategia Karp 2020”, 2013)

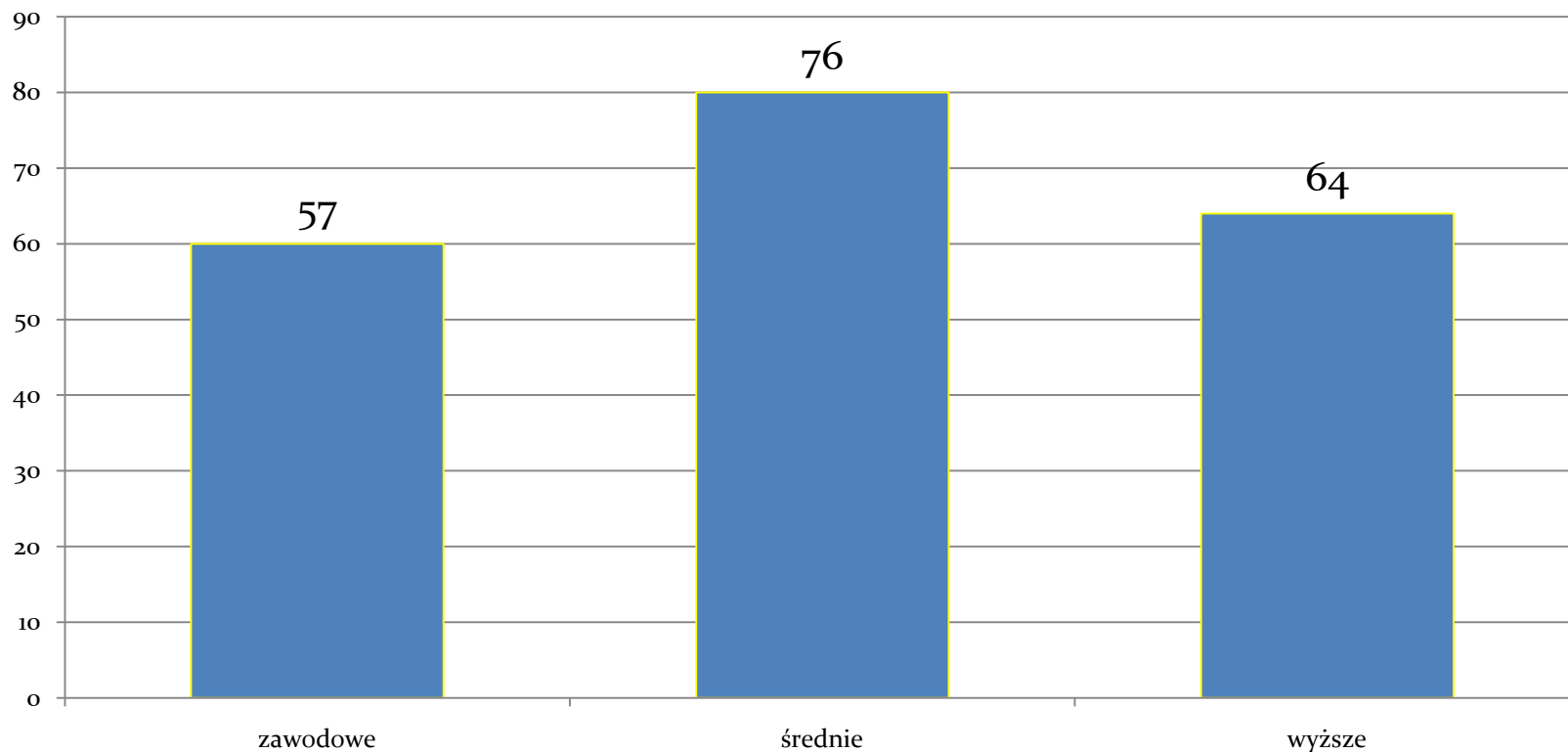
Czy szkoły rybackie źle przygotowują do zawodu ?

Ocena jakości i efektów kształcenia w systemie szkolnictwa rybackiego, według ankiety przeprowadzonej wśród hodowców (*Strategia Karp 2020*)

W przypadku szkół średnich **właściwie przygotowanie uznaje 44%**, natomiast niewłaściwie zaledwie 5%.

Absolwenci szkół wyższych są **właściwie przygotowani do zawodu według 41%** a niewłaściwie dla 13% respondentów.

Czy szkoły rybackie powinny zatem istnieć ?

53% ankietowanych widziało potrzebę posiadania wykształcenia rybackiego ale (zaledwie czy aż ?) **15%** wyraża chęć zatrudnienia absolwentów szkół rybackich

Trwający kryzys naboru kandydatów do szkół rybackich ma konsekwencje :

- powoduje stopniowy zanik wieloletnich tradycji tych placówek
- zagraża również zasadności zatrudnienia w szkołach pedagogów przedmiotów rybackich a szczególnie instruktorów praktycznej nauki zawodu.
- konieczność racjonalizacji wydatków szkół powoduje też uszczuplenie specjalistycznej bazy dydaktycznej.

To są podstawowe zagrożenia dla przyszłości oferty edukacyjnej, również w szkołach wyższych !

Aktualna oferta edukacyjna szkolnictwa rybackiego w Polsce

W opracowaniu Strategia KARP 2020 (2013) zdefiniowano w obszarze „edukacja rybacka” zarówno jej mocne strony jak i ułomności.

Za silne jej silne strony uznano:

- Szeroką ofertę edukacyjną na poziomie zawodowym, średnim i wyższym
- Nowoczesne zaplecze dydaktyczne uczelni kształcących w zakresie rybactwa
- Liczną kadrę dydaktyczną uczelni z zakresu rybactwa i nauk pokrewnych
- Niezależność szkół wyższych w zakresie formowania oferty edukacyjnej
- Tradycję rybackiego szkolnictwa zawodowego

Słabymi stronami są natomiast:

- Brak nowoczesnego, specjalistycznego zaplecza kształcenia praktycznego w szkołach średnich
- Brak wykształconej kierunkowo kadry pedagogicznej tych szkół
- Brak nowoczesnych programów nauczania w zakresie rybactwa
- Niewystarczająca współpraca uczelni i instytutów badawczych ze szkołami średnimi
- Słaba współpraca sektora produkcji ze szkołami rybackimi

Oferta edukacyjna - szkolnictwo średnie

Szkoły zasadnicze i średnie, oferują kształcenie w obszarze rybactwa śródlądowego (również dla dorosłych).

Z dniem 1.09.2012r. pracują w zmienionej formule kształcenia zawodowego (Ustawa z dn. 19 sierpnia 2011)

W wyodrębnionych kwalifikacjach zawodowych pośród 92 zawodów znajduje się „**technik rybactwa śródlądowego**”

a na poziomie zasadniczym na liście 76 zawodów „**rybak śródlądowy**”

Zespoły Szkół (Centra Kształcenia) w:

Sierakowie

Kocku

Bobowicku

Miliczu

Nowosielcach

Miastku

Gizycku

Oferta edukacyjna - szkolnictwo wyższe

Szkolnictwo wyższe w zakresie rybactwa śródlądowego

- **Uniwersytet Warmińsko Mazurski w Olsztynie**
(studia stacjonarne i studia podyplomowe)
- **Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie** (studia stacjonarne i niestacjonarne)
- **Uniwersytet Rolniczy w Krakowie** (studia stacjonarne i niestacjonarne)
- Jednostki pracujące w ramach struktur uczelni rolniczych-
w programach studiów przedmioty rybackie, prace
dyplomowe z tematyki rybackiej

„Ichtiologia i rybactwo śródlądowe” to oferta przygotowana przez Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt UR w Krakowie.

„Absolwent będzie wyposażony w wiedzę dotyczącą metod chowu i hodowli ryb oraz dywersyfikacji ich produkcji. Zdobędzie umiejętność planowania i prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach otwartych w oparciu o istniejące uwarunkowania środowiskowe, prawne i społeczne”

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Oferuje kształcenie na studiach stacjonarnych I i II stopnia.

Na studiach I stopnia na 2 specjalnościach (do wyboru po II roku studiów):

„Biotechnologia rybacka i akwakultura”

„Eksploatacja rybackich zasobów środowiska wodnego”

Na studiach II stopnia kształcenie w trzech blokach obieralnych (do wyboru po 2 semestrze):

- Akwakultura,
- Eksploatacja biologiczna zasobów wód,
- Ochrona środowiska wodnego.

UWM Olsztyn – Wydział Nauk o Środowisku

1. Kierunek Rybactwo- Studia pierwszego stopnia – inżynierskie

„Rybactwo”

oraz studia drugiego stopnia

- „Akwakultura i akwarystyka”
- „Akwakultura i rybactwo” (oferta w języku angielskim)

UWM Olsztyn cd.

2. KIERUNEK INŻYNIERIA AKWAKULTURY

- Studia pierwszego stopnia

„Inżynieria akwakultury”

Scenariusze dla szkolnych form edukacji w obszarze rybactwa na najbliższe lata

- Niewątpliwie, istnienie i ewentualny rozwój edukacji w rybactwie śródlądowym wymaga aktywnych działań wspólnych sektora rybactwa
- Muszą one być ukierunkowane na nowe inicjatywy (organizacyjne, programowe).

- Czarny scenariusz – jak najbardziej realny, to zmiany zaledwie kosmetyczne, co skutkować będzie powolną agonią edukacji rybackiej.

Drugi, to poprawa jakości oferty edukacyjnej (baza, programy, kadra) poprzez:

- **Odbudowę bazy i prestiżu szkół rybackich** – proces wymagający współpracy administracji, władz samorządowych i pracodawców (kształcenie praktyczne również w ośrodkach zagranicznych, umowy partnerskie, patronaty, programy stypendialne również związane z wyjazdami za granicę), rozwój bazy szkolnej
- **Doskonalenie kadr dydaktycznych** (szkolenia specjalistyczne w wiodących ośrodkach rybackich, współpraca z uczelniami, również za granicą, opracowanie nowatorskich programów doskonalenia umiejętności i wiedzy nauczycieli),
- **Doskonalenie programów, treści i form kształcenia** we współpracy z praktyką rybacką, ośrodkami naukowymi i uczelniami

Jak kształtować ofertę edukacyjną szkolnictwa rybackiego ?

- usprawnić wymianę informacji między szkołami a sferą produkcyjną i naukową
- zatrudniać w szkolnictwie instruktorów nauki zawodu wywodzących się z praktyki
- organizować spotkania nauczycieli i uczniów (studentów) z przedstawicielami nauki i praktyki rybackiej
- włączyć praktyków w formułowanie oferty edukacyjnej rybackiego szkolnictwa zawodowego
- unowocześnić bazę techniczno-dydaktyczną szkolnictwa rybackiego
- zwiększyć wymiar praktycznej nauki zawodu

- uwzględnić w szerszym wymiarze rybactwo w systemie doradztwa zawodowego w szkołach
- organizować praktyki w nowoczesnych przedsiębiorstwach rybackich
- promować osiągnięcia absolwentów szkół rybackich
- wzmocnić system zachęt pracodawców kierowany do absolwentów szkolnictwa rybackiego
- formułować klarowne informacje o oczekiwaniach pracodawców wobec absolwentów szkół rybackich
- wprowadzić obowiązek uaktualniania kwalifikacji nauczycieli zawodu rybackiego
- stworzyć system informacji zawodowej dla młodzieży

Potrzeby zmian zakresu i form kształcenia rybackiego w szkolnictwie wyższym

- Czy dążymy do kształcenia elitarnego ?

Nauki rybackie

Oświata i doradztwo

Wykształcone kadry rybackie

Administracja i samorządy

Firmy branżowe i pokrewne

Być może konieczna jest radykalna zmiana drogi uzyskiwania w Polsce wykształcenia rybackiego ?

Oferta edukacyjna w formie długoterminowych kursów specjalistycznych oraz studiów podyplomowych

Edukacja pozaszkolna

Wszelkie formy doskonalenia
zawodowego w rybactwie, formalne i
nieformalne, **nie mogą** być
substytutem szkolnictwa.

Powinny stanowić **drugi**, ważny filar
edukacji w obszarze rybactwa !

Stan aktualny oferty edukacji
pozaszkolnej w sektorze
rybactwa

W pozaszkolnych systemach kształcenia zawodowego, ze względu na elastyczność programów, łatwiej i szybciej można wprowadzać elementy nowe, zgodne z postępowaniem naukowo - technicznym, ekonomicznym i organizacyjnym

Pozaszkolne formy kształcenia w rybactwie

W ostatnich latach coraz liczniej organizowane są kursy, warsztaty, szkolenia, targi, wystawy konferencje, cykliczne imprezy popularyzujące wielostronne aspekty rybactwa.

Wiodące w tym zakresie są inicjatywy organizacji (Polskie Towarzystwo Rybackie, Towarzystwo Promocji Ryb, Związek Producentów Ryb, Stowarzyszenie Producentów Ryb Łososiowatych, Lokalne Grupy Rybackie) oraz instytutów badawczych i uczelni.

Zakres tematyczny

- Rozród, podchów,
- Intensyfikacja chowu ryb konsumpcyjnych (żywienie, technika)
- Jakość produktu
- Dywersyfikacja (gatunki, alternatywne źródła dochodu)
- Profilaktyka
- Promocja i sprzedaż
- Przetwórstwo
- Zagadnienia prawne
- Wykorzystanie środków pomocowych
- Pozaprodukcyjne walory rybactwa
- Zagadnienia ekonomiki produkcji

Wykorzystanie środków Europejskich Programów Operacyjnych w tworzeniu oferty edukacyjnej

- Innovafish
- Trafoon
- Cykle szkoleniowe:
prawnicze, ekonomiczne, chowu i hodowli ryb

Europejski Fundusz Morski i Rybacki – nowa perspektywa

Artykuł 50. Propagowanie kapitału ludzkiego i tworzenia sieci kontaktów

1. W celu propagowania kapitału ludzkiego i tworzenia sieci kontaktów w sektorze akwakultury **EFMR może wspierać:**
 - a) **szkolenie zawodowe, uczenie się przez całe życie,..... a także zdobywanie nowych umiejętności zawodowych związanych z sektorem akwakultury i w odniesieniu do zmniejszenia środowiskowego oddziaływania operacji w sektorze akwakultury;**

Artykuł 52. Zachęcanie nowych hodowców do rozpoczęcia działalności w sektorze zrównoważonej akwakultury

2. Wsparcie zgodnie z ust. 1 przyznaje się hodowcom rozpoczynającym działalność w sektorze akwakultury, pod warunkiem że:
 - a) mają oni odpowiednie umiejętności i kompetencje zawodowe;
 - b) po raz pierwszy zakładają w sektorze akwakultury mikroprzedsiębiorstwo

3. Aby zdobyć odpowiednie umiejętności zawodowe, hodowcy rozpoczynający działalność w sektorze akwakultury mogą korzystać ze wsparcia oferowanego na podstawie art. 50 ust. 1 lit. a).

Fot. M. Cieśla